

לכת. אפילו "ספרו" של הרצל, מדינת היהודים, שהוליד את התנועה הציונית. לא היה, למעשה, אלא מאמר גדול. אין ספק שדוגמאות אלה עמדו לנגד עיניו של בן אהרון, כאשר פירסם בינואר 1963 מאמר בן 10 אלפים מילה, שגשג את הכותרת הציונית הקלאסית: "עזו לי תמורה בטרם פורענות".

לכאורה, לא נועד המאמר אלא, "להסביר" לחבריו מדוע לתפטר באופן כה פתאומי, כדי שיחדלו מלכעוס עליו. לכאורה, לא הכיל אלא בשורה פשוטה ומעשית: על מפלגות הפועלים ועל התנועות הקיבוציות להתאחד במפלגה פוליטית כוללת אחת.

אך למעשה הכיל המאמר הרבה יותר מזה. היתה זאת מסכת-ביקורת קטלנית על מפלגתו שלו ועל שאר המפלגות, על כל המישטר שנוצר במדינה — ופרוגרמה מפורטת לשינוי פני הדברים מבחינה אירגונית, פוליטית וסוציאלית.

כעבור שמונה שנים וחצי, בהן חזר בן-אהרון לצמרת כאיש מפלגת-העבודה הכימעת-מאוחדת, עדיין חשובים הדברים להבנת אישיותו והשקפתו של בן-אהרון — כי המאמר נשאר ה"אני מאמין" היסודי שלו.

בן-אהרון קרא ל"מהפכה שניה". תוך כדי כך פסל את "הדביקות במיסגרות עד כדי פולחן". הוא אמר ש"אין סכנה גדולה לחירותו של האדם ולרוחו מאשר קיר דושה של מסגרת", וכלל בכך גם מיסגרות לאומיות: "סכנת כלייה אורבת למין האנושי מעילויים של התכנים הטכנולוגיים החומריים, שעה שתודעתו של האדם ומרשתו מצונפות עדיין במיסגרות לאומיות, עתיקות ורנוקשות".

**המסקנה:** "יש לקבוע דין בישראל, שיחד עם קיום זכר יציאת מצרים והשמדת עמלק ייערך ברך כלים ומיסגרות ונוהלים, לפחות אחת לדור".

ובצורה עוד יותר ציורית: "אמנם מלאו בתינו וחצי-רותינו פגרים ושכר-הרסים, והם הונקים את חיי-הרוח. עד צווארינו אנו טובלים בשלכת של סתווים שחלפו, ופינו וריאותינו נושמים את אווירם עד חנק".

## צייד קולות ושחיתות

**ב** בחינה אירגונית הציע בן-אהרון, או, בשלהי תקופת בן-גוריון, לאחד את מפא"י, אחדות-העבודה, מפ"ם והעובדים הדתיים הסוציאליסטיים (או עוד לא חל"מו על רפ"י) במפלגה גדולה אחת. הוא הוציא מהכלל את מק"י.

בתוך המפלגה, הציע, יהיו גופים אידיאולוגיים, ויהיה ויכוח מתמיד ביניהם. האידיאולוגיה הצרופה תישמר בי זרמים פנים-מפלגתיים אלה, ואילו המפלגה עצמה לא תהיה בעלת אידיאולוגיה מגובשת, אלא בעלת תוכנית פעולה.

השבוע הסביר רעיון זה שוב בשיחה פרטית. ברגע שתנועה אידיאולוגית הופכת למפלגה, טען, היא נאלצת לצוד קולות. היא נאלצת להקריב עקרונות למען הקורלות. כל הקולות שווים בבחירות, ולא חשוב מדוע הם ניתנים למפלגה.

**המפלגות נאצו לבצע דוגיות אידיאולוגיות, דוגיות, להתפטר, להקריב רעיונות, כדי לצוד קורלות. זה השחית את האידיאה.**

"חשבתי שצריכים לשחרר את התנועות החברתיות מהעומס האופורטוניסטי של מפלגה פולמנטרית", הסביר. כלומר: את צייד הקולות יש להעביר למפלגה גדולה, שבתוכה יוכלו התנועות האידיאולוגיות להיאבק, מבלי שיצטרכו לצוד קולות בשוק. ואילו המפלגה הגדולה נבנית מוויכוח תמידי פנימי וה, המחשבה את נעוריה. בן-אהרון עצמו מודה שחלום זה התגשם רק בחלקו. מאמרו נתן את הדיסה המכרעת לתהליך האיחוד, ש"הביא למפלגת-העבודה ולמעך, ושיביא בוודאי בעתיד להצטרפות מפ"ם למפלגה זו".

**הנאצית** — אולי משום שהוא שולט בגרמנית ונראה כ"ארי", הרבר לא עזר לו: הוא נעצר ע"י הגסטאפו, ניצל רק הודות לרכון הבריטי שדימשל פלשתינה (א"י).

## חיבוק של בן-גוריון

**ה** איש השונא מלחמה, והטוען ש"כל חיי ביליתי במלחמות", התגייס, כמובן, עם פרוץ מלחמת-העיר לם השנייה, לפי צו המוסדות הלאומיים. הוא עלה לדרגת סגן, ויחד עם מאות חיילים עבריים אחרים מארץ-ישראל, וביניהם יוסף אלמוגי, נפל בשבי הנאצי ביוון באפריל 1941. במשך ארבע שנים היה כלוא במחנה-שבויים לקצינים.

במשך ארבע שנים אלה אירע משהו בארץ. בן-אהרון למד על כך מייד כששוחרר, באביב 1945, ונפגש באי-רופה בבית-מלון עם בן-גוריון. כשראה אותו בן-גוריון, פתח את זרועותיו, חיבק אותו בחוזקה, ואמר: "אתה יודע, יצחק, שיש עכשיו שתי מפלגות..."

**היו אלה המידים הראשונות שאמר לשבוי המשוחרר.**

שתי המפלגות היו מפא"י וסיעה ב', שהתפלגה ונטלה לעצמה את השם ההיסטורי "אחדות העבודה". הקיבוץ המאוחד היותו את עמוד-השדרה של מפלגה זו.

לפי הסיפור, ירד בן-אהרון בנמל חיפה, ושם חיכו לו משלחות משתי המפלגות, שכל אחת רצתה למשוך אותו לצידה. בן-אהרון שאל רק שאלה אחת: "למי הצטרף נמירובסקי?" כשמע ש"נמירובסקי (מרדכי נמיר) נמצא במפא"י, החליט בן-אהרון בלי היסוס: "אם כן, אני הולך לאחדות-העבודה".

במציאות היו לבטוי של בן-אהרון, מן הסתם, ממו-שכים וקשים יותר. קיבוצו, וכל חבריו, הלכו לאחדות-העבודה. בן-אהרון הלך אחריהם.

וכך הוא מצא את עצמו, כמשך 22 השנים הכאות, במצב פאראדוקסלי נוסף: חבר במפלגה אידיאולוגית פלגנית השולטת מפלגת אידיאולוגיות פלגניות, יריב של מפלגת-פועלים כו"ל דלת הרוגז בקיום מפלגת-פועלים כוללת.

יחד עם אחדות-העבודה, הצטרף למפ"ם החדשה ערב מלחמת-העצמאות, וכך שוב מצא את עצמו במפלגה אחת עם חבריו לשעבר מהשומר הצעיר. יחד עם אחדות-העבודה, התפלג ממפ"ם וחזר למפלגת-פלג. בשם מפלגה זו כיהן בממשלה כשר-התחבורה, מ-1959 עד 1962.

הוא הגיע כימעת לשיא תלומותיו של עסקן ישראלי מן המניין: מעמד של ח"כ נצחי, כהונה של שר.

**ואז עשה דבר שלא ייעשה: יום אחד פשוט קם והתפטר מן הכד — מן הממשלה, מן הכנסת.** חבריו הנדהמים לא הבינו למה, ונואשו מן האיש האכסנטרי. חברו למפלגה, משה כרמל, תפס את מקומו ליד שולחן הממשלה. בן-אהרון חזר לעבודה במשק. היה נדמה שבוה נסתיימה הקאריירה הפוליטית שלו. **"אמרו לי, הודעה לאחר מכן, שאני עומד ליד שוקת שבורה".**

## פגרים ושברי חרס

**כ** ימעת שנה שלמה שתק יצחק בן-אהרון. עבד בכרם, עשה תורניות במיטבה, וחשב. ואז פירסם את המאמר שעליו באוותה, ושהפך לתמורד בתולדות מפלגות הפועלים בארץ.

ההיסטוריה הציונית מכירה כמה וכמה מאמרים כאלה. העליה השנייה, אותו גל מהפכני גדול שהניח את יסוד המישטר הקיים בארץ, באה כתגובה על מאמרו של יוסף ויתקין, "אל צעירי ישראל אשר ליבם לעמם ולציון", בפברואר 1905, שנה לפני לידתו של בן-אהרון. מאמרים מסוימים של ברל כצנלסון גרמו לתוצאות מרחיקות

## הקשבה או שיעמום? המזכיר מאזין

אך בתוך המפלגה עצמה אין זכר לגופים רעיוניים, אין בה ויכוח על עקרונות ואידיאות. התנועות האידיאולוגיות הקודמות הפכו לקבוצות-לחץ במאבק על כסאות, כשראשיתן נועצים לא פעם סכין איש בגב רעהו. כך קרה מה שקרה לא פעם להצעות בן אהרון: ההצעה האירגונית נתקבלה, אך תוך כדי הגשמתה נפסל תוכנה הרעיוני — מכוון שההגשמה היתה בידי אותם הכוחות שהוא רואה בהם את זרע הפורענות, ושההצעה נועדה להשימדם.

במקום מפלגה גדולה, רעננה ומתחדשת, נוצר גולם. התוכנית הסוציאלית שהציג בן-אהרון באותו מאמר היתה מחוללת מהפכה — אילו התגשמה.

הוא הציע לקבוע תוכנית-עשור. אם במחצית הראשונה של עשור זה לא ייסתם הפער במאזן-התשלומים של המדינה, הציע לקצץ את רמת-הצריכה, השרותים האישיים והמנגנון הציבורי, עד שיעלם הפער. תוסר כל הגבלה על כיווצם הראדיקלי של המנגנונים הציבוריים המנופחים, הממלכתיים וההסתדרותיים.

**כלומר: קודם כל יונק חרוב על הכיורוקי רטיה. לאחר מכן ייפסלמו כל מקורות ההתעשרות האישית הנוכעים ממספרות כנכסי דלא-נידרי, משירותיהן ונשך".**

## אחסוס להוללות ולפילוח

**א** חרי קיצוץ המנגנון והפסקת התעשרות בעלי-ההון, היה בן-אהרון מוכן להצמיד גם את השכר והמשכורות של העובדים לתפוקה. זאת בתנאי שהמחירים יישארו יציבים. אם יעלו המחירים, תוריד אותם הממשלה על ידי אספקה עצמית.

את כל אמצעי-השיכון הציע בן-אהרון להקדיש אך ורק לחיסול שכונות-העוני. זה היה שמונה שנים לפני הפגנות הפנתרים השחורים, ולפני שהכרות השיכון של ההסתדרות עצמה התרכזו בבניית שיכונ-פאר ודירות-רווחה.

בן-אהרון הציע מסירכוש המור, חיסול הפער בין הרשכר בסקטור הפרטי והסקטור הציבורי, ומינוי שר-לי כלכלה לאומית.

**העיקרון המנחה: "יש להקפיד את רמת החיים של 50% מן האוכלוסיה. יש להעלות במחלק נמרץ אחד רמת-החיים של 25% מן האוכלוסיה, ויש לגזום את רמת-החיים של כ-25% של האוכלוסיה".**

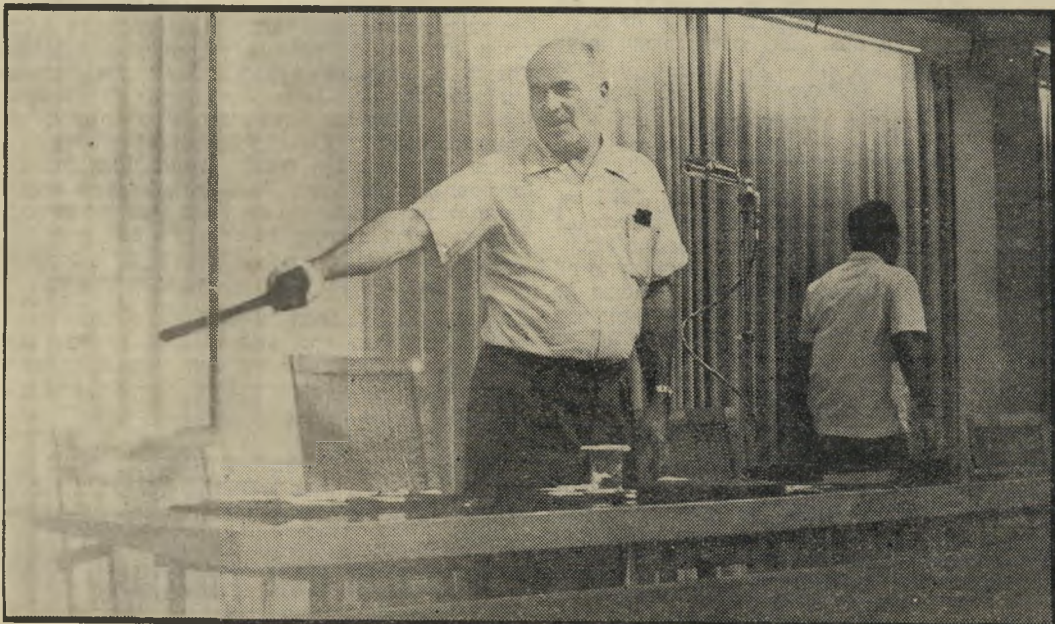
והסיכום: "המאמין בכוחו העצמאי לא ישלם עם שקיעה בפשרות וצאי-דברים קלים, לא ישקוט עד אם ייסתמו התהומות, הפערים, ויקום מחסום להוללות ול-טפילות, וינתן יד להתנערות מן הדימומים האידיאיים והמוסריים שהסתננו לעולמנו... מי שממליץ להיות מצי-אותיים, לשחות עם קילו-הימים העכורים של הרחוב, להמיר חזון החברה העובדת, המיישבת מילוני יהודים בארצם, במישטר בצע — הוא נואש מטעמם האמיתי של החיים..."

אם היו הדברים נכונים כי-1963, כמה חוי דשים לפני התפטרותו של דויד בן-גוריון, הם נכונים שבעתיים כי-1971, בשנה החמישית שזאחר קרבות מלחמת ששת-הימים.

## אבנים על הקומלין

**ב** ארץ אין העסקנים קוראים ספרים ומאמרים ארוכים, ולכן ייתכן מאוד שצמרת מפלגת-העבודה, שי מינתה את בן-אהרון למזכיר ההסתדרות, כלל לא קראה בשעתו מאמר זה. יתכן שקראה ושכחה, יתכן שזכרה וחשבה: המטאטא החדש יעלה קצת אבק, ולאחר מכן ישתפף.

אם כן, היא לא העריכה נכונה את האיש. בשנה הראשונה של כהונתו הסעיר בן-אהרון כמה פעמים את הציבור בפסוקים בוטים. בשיא מלחמת ההתשה בתעלה אמר, כביכול: "טייסינו לוחמים בחזית



בוועד הפועל: בן-אהרון משתיק נואם פטפטן בפטיש